

ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Матеріали міжнародного науково-практичного симпозиуму, 2016

повернути смертну кару. Вказане стосується Туреччини, оскільки країна є державою - членом Ради Європи і в зв'язку з цим повинна дотримуватися Європейської конвенції про права людини, яка виступає проти смертної кари [4].

Гуманістичні принципи кримінального провадження, що втілені в чинному Кримінальному процесуальному кодексі України, мають абсолютну дію не лише в декларативному тлумаченні, а втілюються в практиці правоохоронних органів та суду, що формує високий градус довіри до влади.

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію України з Європейським Союзом від 21.03.2014р. /Політична складова // http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine
2. Звіт Державної судової адміністрації України за 2015 рік // www/court.gov.ua
3. Звіт Державної судової адміністрації України Адміністрації України за перше півріччя 2016року// www/court.gov.ua
4. Могеріні: повернувши смертну кару, Туреччина не може вступити до Євросоюзу // http://svoeradio.com/news/c-1/mogerini_povernuvshi_smertnu_karu_turechchina_ne_mozhe_vstupiti_do_evrosoyuzu

Томин Сергій Володимирович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики
Івано-Франківського юридичного інституту
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
м. Івано-Франківськ

КРИМІНАЛІСТИЧНА ВЕРСІЯ ЯК ЗАСІБ ПРОФІЛАКТИКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Кримінальне правопорушення як об'єкт пізнання, є подією минулого. Це обумовлює особливість діяльності слідчого, яка має ретроспективний характер. Уявлення слідчого про кримінальне правопорушення формується шляхом його моделювання за допомогою різноманітних засобів, важливе місце серед яких займають припущення та гіпотези. У процесі розкриття та розслідування кримінальних правопорушень припущення про обставини вчинення кримінальних правопорушень отримали назву криміналістичних версій [2, с. 6-26].

Версія є одним із засобів пізнання дійсності, тобто спрямована на з'ясування обставин вчиненого кримінального правопорушення.

На відміну від гіпотези, версія покликана пояснити ті обставини, які входять до предмету доказування у кримінальному провадженні. Така її особливість зумовлює певні суперечності у визначенні сутності

ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Матеріали міжнародного науково-практичного симпозиуму, 2016

криміналістичної версії. З однієї сторони, висунення версій є вільною розумовою діяльністю, діапазон якої нічим не обмежений, а тільки орієнтований на вирішення завдань, пов'язаних з подією кримінального правопорушення. З іншої – всі дії, які здійснюються як для висунення версії, так і для наступної її перевірки, регламентовані чіткими правилами, які містяться у нормах Кримінального процесуального кодексу, порушення яких тягне за собою негативні наслідки.

Із зазначеного випливає, що обставини, які покликана пояснити криміналістична версія, визначаються положеннями чинного КПК України, впливають із них.

Звідси можна зробити висновок про те, що діяльність суб'єктів кримінального провадження не спрямована на висунення версій щодо тих обставин, які згідно КПК не повинні встановлюватися.

Стаття 91 КПК України серед обставин, які підлягають доказуванню, не вказує причини та умови, які сприяють вчиненню кримінального правопорушення.

Однак, вважаємо, що це не означає того, що під час розкриття та розслідування кримінального правопорушення щодо цих обставин не висуваються та не перевіряються криміналістичні версії.

По-перше, на нашу думку, процес пізнання, яким є криміналістична діяльність, та діяльність з висунення та перевірки версій як розумова діяльність, не може обмежуватися правилами Кримінального процесуального кодексу та кримінально-процесуальною діяльністю відповідних суб'єктів. Вона здійснюється з використанням таких методів, як дедукція, індукція, аналіз, синтез, аналогія та інші методи логіки, які не піддаються законодавчому регулюванню.

По-друге, не може бути визначено нормами права також і значення криміналістичної версії, яке виражається у її функціях. Однією з них є прогностична функція. З її допомогою прогнозується можливість вчинення кримінальних правопорушень у майбутньому.

Прогностична функція версії полягає також і у формуванні нових версій щодо обставин вчинення інших видів вже вчинених кримінальних правопорушень або тих, які можуть бути вчинені у майбутньому.

Це обумовлює ту особливість криміналістичної версії, що даний вид припущення дозволяє пояснити не тільки ті обставини, які мали місце у минулому, але й ті, що існують на момент здійснення розслідування кримінального правопорушення, а також передбачити ситуації, які можуть виникнути у майбутньому.

Такі версії можуть висуватися на підставі інформації про вже відомі механізми раніше вчинених аналогічних або схожих за своєю суттю кримінальних правопорушень. Вони дають можливість слідчим вживати профілактичних заходів для попередження вчинення кримінальних правопорушень у майбутньому. Так, при здійсненні банківських операцій,

ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Матеріали міжнародного науково-практичного симпозиуму, 2016

пов'язаних із видачами кредитів для різних цілей окремим фізичним чи юридичним особам, були виявлені неодноразові факти їх неповернення. При цьому особи, які отримали кредити, як і їх поручителі, виявилися підставними особами з документами на неіснуючих осіб. Це ж стосувалось і юридичних осіб, які утворились тільки на період отримання кредиту і відразу після цього ліквідовувались. При цьому було встановлено, що працівники банку були пов'язані зі злочинцями і знали про їх злочинні наміри, отримавши за це винагороду. Встановлена обставина стала підставою для посилення контролю за видачею кредитів і забезпечення такої системи документів (отримання інформації про поручителів, перевірка діяльності юридичної особи, якій надавався кредит), яка б забезпечувала збереження грошових коштів, запобігаючи вчиненню злочинних дій.

На профілактику кримінальних правопорушень спрямоване також дослідження взаємозалежності, яка існує між версією та прогнозом. Прогноз породжує нові версії про способи, механізми і види злочинних посягань. Виявлене та встановлене сприяє активізації розумової діяльності у тій самій або суміжній сфері, і на основі накопичених даних виникають нові версії, які сприяють прогнозуванню нових способів вчинення кримінальних правопорушень, їх модифікацій. У деяких випадках, особливо пов'язаних зі складним технологічним процесом чи іншими особливостями виробництва, можуть бути виявлені канали для розкрадання, які ще не виявлені і не використані злочинцями. У їх виявленні велика роль належить використанню спеціальних знань, що створює рекомендації про вжиття заходів з попередження таких ситуацій. Спеціаліст може підказати, які технічні або технологічні особливості можуть бути використані у злочинних цілях і що зробити, щоб попередити їх можливе використання.

Оскільки, як вже зазначалось, у процесі розкриття та розслідування злочину можуть бути встановлені не тільки обставини, які мали місце у минулому, але й виявлені ті, що продовжують існувати під час розслідування, а також зроблені припущення про виникнення певних обставин у майбутньому, помилковим видається твердження про те, що під час розслідування чи судового розгляду досліджуються лише факти, які вже відбулися.

По-третє, висунення версій про причини та умови вчинення злочинів невід'ємно пов'язано з висуненням версій щодо елементів криміналістичної характеристики злочинів. Так, версія щодо обстановки вчинення злочину передбачає пояснення не тільки його часу та місця, а й об'єктивних та суб'єктивних факторів, які сприяли реалізації злочинного наміру [1, с. 45].

Так само версія щодо способу вчинення злочину, у якому підозрюється службова особа, повинна передбачати припущення щодо можливості використання нею свого службового становища, а також про існування об'єктивних умов, які сприяли вчиненню злочину [3 с. 259].

Таким чином, криміналістичній версії як тактичному засобу профілактики кримінальних правопорушень притаманні певні особливості: 1) висунення

ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Матеріали міжнародного науково-практичного симпозиуму, 2016

версій підпорядковується перш за все законам логіки, а тому не може бути обмежене нормами Кримінального процесуального законодавства; 2) версія як різновид припущення дозволяє пояснити не тільки ті обставини, які мали місце у минулому, але й ті, що існують на момент здійснення розслідування кримінального правопорушення, а також передбачити ситуації, які можуть виникнути у майбутньому, в тому числі з метою запобігання вчиненню кримінальних правопорушень; 3) криміналістичні версії про причини та умови, які сприяли вчиненню кримінальних правопорушень невід'ємно пов'язані з версіями про елементи їх криміналістичної характеристики.

Список використаних джерел

1. Выявление причин преступления и принятие предупредительных мер по уголовному делу / Звирбуль В.К., Кудрявцев В.Н., Михайлов А.И., Рахунов Р.Д., и др.; Отв. ред.: Кудрявцев В.Н. - М.: Юрид. лит., 1967. - 152 с.
2. Коновалова В.Е. Версия: концепция и функции в судопроизводстве / В.Е. Коновалова. – Харьков: Консум, 2000. – 176 с.
3. Махтаев М.Ш. Основы теории криминалистического предупреждения преступлений: монография / М.Ш. Махтаев. – М.: Раритет, 2001. – 272 с.

Томич Вікторія Іванівна,
викладач кафедри кримінального права і процесу
Івано-Франківського університету права
імені короля Данила Галицького,
м. Івано-Франківськ

ІНСТИТУТ ЗАТРИМАННЯ ЯК ОСНОВНИЙ МЕХАНІЗМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ОКРЕМОЇ КАТЕГОРІЇ ОСІБ

Затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину є найбільш ефективною і необхідною мірою кримінально-процесуального примусу. В багатьох випадках мова йтиме про припинення злочину в наслідок його застосування, збереження майна чи життя осіб. Проте, з іншої сторони, затримання – це, безумовно, посягання на основоположні права особи, та вторгнення в сферу її особистих немайнових прав. Тому актуальність питання не викликає сумнівів.

Законодавець виокремлюючи в КПК особливості кримінального провадження щодо певних осіб, позначає їх як «окрема категорія осіб». Цим, в деякому розумінні, здійснюється виключення із конституційного принципу рівності і закріплюються імунітети в кримінально-процесуальному праві.

Грамаітичне значення слова «недоторканність» полягає в тому, що це «гарантія від усяких посягань з боку будь-кого, закріплена в законі» або «те, що